

ZMAGO ŠMITEK: Ko so svetniki gostovali – Slovenske ljudske legende; Založba Didakta s sodelovanjem Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU, Radovljica 2010; 48 str.

S to, po vrsti že deseto knjigo, je zbirka Zakladnica slovenskih pripovedi dosegla svoj prvi jubilej. Dr. Zmago Šmitek je tokrat iz ljudskega besednega izročila s slovenskega etničnega ozemlja izbral 40 legend, ilustracije za nekatere pa je prispevala slikarka Polona Kunaver Ličen. Ker gre za tematsko zaokroženo zbirko, namenjeno predvsem mlajšim bralcem, je avtor izbora besedila tudi ustrezno priredil in pospremil s potrebnimi pojasnili. Legende je opredelil kot še vedno priljubljeno čtivo o življenju svetnikov, ki je bilo še v prejšnjem, zlasti pa v 19. stoletju, v izdajah Mohorjeve družbe tudi zelo razširjeno. Tovrstne zgodbe, meni Šmitek, opisujejo dogodke iz življenja svetih oseb in njihova čudežna dejanja, kakor jih opisujeta krščansko in judovsko izročilo. V našem slovenskem okolju so to pripovedi o potovanjih Kristusa, Marije in svetnikov, o čudežnih ozdravitvah bolnikov, kaznovanju in spreobrnitvah grešnikov, ipd., ki so pripeljali do zidanja številnih cerkva, pri čemer pa pogosto ni mogoče začrtati razločne meje med njimi ter razlagalnimi pripovedmi, bajkami, nekaterimi pravljicami, šaljivimi anekdotami, itn.

ILJA POPIT (ur.): Od volkodlaka do Klepca – Vsakovrstna praznoverna mnenja, šege ter pripovedi Ribničanov, Potočanov, Krašovcev in Osilničanov; Založba Didakta, Radovljica 2010; 168 str.

Časnikar in publicist Ilja Popit je dvema knjigama Kračmanovih pravljic, kjer je obširno predstavil zbirateljsko delo Matije Valjavca, dodal še eno podobno zbirko javnosti večinoma neznanega pripovednega gradiva iz rokopisov in objav pred letom 1839. Gre za večinoma nemške zapise šeg in verovanj naših prednikov, ki so jih tedanji zbiralci – Kraševce Anton Rudež, poznejši graščak v Ribnici, in njegov sin Jožef ter Blejec, kaplan v Loškem Potoku, Janez Zima – izročili poljsko-ukrajinskemu jezikoslovcu in etnologu, Prešernovemu prijatelju Emilu Korytku, z željo, da bi jih prevedel in objavil na Poljskem. Po Korytkovi nenadni smrti so zbirko dobili njegovi dediči, na srečo pa so zanje izvedeli kulturno dovolj osveščeni ljudje, ki so poskrbeli, da se je sčasoma znašla v ljubljanski NUK. Drugače kot z ljudskimi pesmimi, ki so od Valentina Vodnika naprej doživljale mnoge natise in priredbe, je bilo za objavo pripovednega gradiva manj posluha. Tudi ti spisi bi najbrž še lep čas čakali, če jih Ilja Popit ne bi vzel v roke ter prevedel in izčrpno komentiral, ilustracije pa je prispevala Daša Abaza.

TADEJA PANCE: Od starih pričevanj k sodobni odrski preobleki; KUD Židan parazol in JSKD, Ljubljana 2010; 180 str.

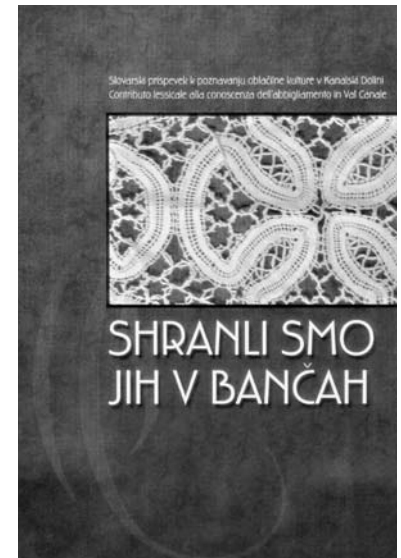
Izhodišče za knjigo s podnaslovom Priprava kostumografije za folklorno skupino po vzorcu oblačilne podobe s konca 19. in z začetka 20. stoletja na Viču je diplomatska naloga, s katero je njena avtorica, oblikovalka Tadeje Pance, končala študij na NTF, smer oblikovanje tekstilij in oblačil. Ne gre za teoretsko raziskavo, temveč za odkrivanje in oživljanje izročila v konkretnem okolju pred nekaj desetletji še ljubljanskega primestnega naselja z namenom, da bi pridobljeno znanje uporabili za izdelavo kar najbolj avtentičnih kostumov tamkajšnje folklorne skupine Židan parazol. Tadeja Pance je kot kostumografinja izpeljala ta zahtevni projekt, zdaj pa svoje izkušnje zelo nazorno, s številnimi fotografijami in skicami, posreduje tudi drugim folklornim skupinam, ki se srečujejo s težavami pri izbiri in izdelavi ustreznih kostumov za svoje nastope. Njen priročnik predstavlja celoten postopek od načrtovanja do izdelave kostumov, rešitve, ki jih je pri tem uporabila, pa so se, kot zagotavlja, izkazale za uporabne in učinkovite.

* Iztok Ilich, publicist, prevajalec in urednik. 1000 Ljubljana, Trebinska 11, E-naslov: iztok.ilich@amis.net

KARMEN KENDA - JEŽ: Shranili smo jih v bančah – Slovanski prispevek k poznavanju oblačilne kulture v Kanalski dolini | Contributo lesicale alla conoscenza dell'abbigliamento in Val Canale;

S. K. S. Planika Kanalska dolina idr.; Ukve, Ljubljana 2008; 74 str.

Slovar oblačilnega izrazja prinaša rezultate raziskovalne naloge, ki je na pobudo Marie Moshitz in drugih domačinov iz Kanalske doline potekala vzporedno z dvema postavitvama razstave oblačil iz zasebnih zbirk leta 2003 v Naborjetu in 2006 v Trbižu ter dodatnih terenskih raziskav. Te so s snemanjem pogovorov z informatorji dopolnile zapise v prvotnem geslovníku in omogočile nadaljnje analize in obdelavo 568 slovarskih gesel, kar so opravili jezikoslovci z ljubljanske Filozofske fakultete, ZRC SAZU, ZRS Koper in drugih znanstvenih ustanov, povezala in uredila pa jih je Karmen Kenda - Jež. Prvi razdelek v izdaji prinaša prepis besedila osrednje informatorke Oblačila naših dedkov in babic v narečni in knjižni obliki, sledi opis poteka dela in zgradbe slovarja, jedro pa je trijezični slovensko-nemško-italijanski slovar.

LUIGIA NEGRO in SANDRO QUAGLIA: Biside ta-na traku –

Le parole su nastro – Besede na traku; Kulturno društvo Muzej rezijanskih ljudi,

Zveza SKD, Bila 2009; 144 str.

Publikacija je pravzaprav katalog etnografske zbirke v rezijanskem zaselku Bila, za katero od leta 1998 skrbi kulturno društvo v Poju, vendar s svojo vsebino ta okvir tudi presega. Knjiga poleg uvodnih zapisov vsebuje 16 besedil, ki jih spremlja okrog 200 fotografij. Nastala so na podlagi intervjujev s starejšimi prebivalci vseh zaselkov doline Rezije, ki so jih v letih 1996–2001 opravile Luigia in Maria Negro, Marcellina Madotto, Silvana Paletti, Catia Quaglia in druge sodelavke rezijanskega muzeja. Besedila, najprej zapisana v krajevnem narečju, nato pa še v italijanskem prevodu in knjižni slovenščini, so razvrščena v šest tematskih sklopov: Dom in planina, Prt, volna in lan, Gozd, drevesa in les, Zemlja, travnik in košnja, Obrti in Vera. Prvih pet sega v posamezna življenjska okolja in k različnim predmetom, orodjem, delom in opravilom, šesto pa ne govori le o veri v ožjem pomenu besede, temveč tudi o procesijah, romanjih, prazničnih jedeh, itn.

BERTRAND KOTNIK: Zgodovina hiš južne Koroške | Die Geschichte der Häuser in Südkärnten – Tržna občina Železna Kapla-Bela | Eisenkappel-Vellach; Mohorjeva založba Celovec, 2011; 126 str.

Domoznansko in imenoslovno pomembna dvojezična slovensko-nemška zbirka Zgodovina hiš južne Koroške je v dvajsetih letih, odkar izhaja, dosegla 15 knjig, zadnji dve že po smrti njihovega avtorja, frančiškana p. Bertranda Kotnika. Tukaj se je prizadevni raziskovalec izvora krajevnih in hišnih imen ter z njimi povezanega izročila posvetil tržni občini Železna Kapla-Bela/Eisenkappel-Vellach, vendar dela ni več mogel končati. Večidel sicer zbrano, a ponekod nepopolno in ne v celoti preverjeno gradivo je za objavo pripravil dolgoletni prvi mož celovške Mohorjeve založbe, Franc Kattnig. Domača hišna in ledinska imena, iz Bele na primer 57, z Jezerskega vrha 59 in iz Železne Kaple (v obliki seznama) kar 175, so v knjigi nanizana po abecednem redu. Slavist dr. Ludvik Karničar, p. d. Varhov z Obirskega, je v spremni besedi med drugim opozoril, da stara poimenovanja pričajo o močni zakoreninjenosti slovenščine na Koroškem in so sestavni del kulturne in geografske identitete slovenske skupnosti ter hkrati dediščina evropske kulture.

